

Тиждень двадцять третій

Літаємо в снах

Цього тижня ти дізнаєшся:

- Чи кожен «факт» є справді фактом?
- Коли слово буває головним, а коли залежним?
- Чи є відмінності між сном і казкою?
- Чи можна керувати снами?
- Чи завжди розділи тексту повинні мати назви?

Досліджуймо

1.

Накресли в зошиті й заповни таблицю поданого зразка. Заповни I і II колонки таблиці. Для I колонки використовуй розповідні речення, для II – питальні.

Факти про сон

Знаю	Хочу дізнатися	Дізнався / Дізналася

Які факти записали твої однокласники й однокласниці? Чи кожен «факт» є справді фактом? Чи трапилися серед записів судження?

Факт – це твердження, правдивість якого доведена.

Судження – це думка людини, яку можна підтвердити або спростувати.

Переглянь відеоролик «Цікаві факти про сни» за посиланням

<https://www.youtube.com/watch?v=TFMJ0aEvLt4>

Чи твердження, наведені у відео, є фактами? Як у цьому пересвідчитися?

Заповни третю колонку таблиці. Чи залишилися в тебе запитання без відповідей?

Де можна взяти інформацію, яка цікавить? Як перевірити її на достовірність?

Пишімо

2.

Доповни правила гігієни сну прикметниками з довідки у відповідній формі. Визнач граматичні значення форм доданих прикметників і надпиши над кожним з них.

ПРАВИЛА ГІГІЄНИ СНУ

1. У кімнаті повинна бути _____ темрява.
2. Жодного холодного _____ світла напередодні сну (гаджети!). За 2 години до сну надавати перевагу теплому _____ світлу.
3. Не переїдати на ніч.
4. Відмовитися від _____ ігор перед сном.
5. Для сну потрібні матрац _____ твердості, _____ подушка, провітрене приміщення.
6. Бажано лягати спати в той самий час.
7. Добре, якщо в сім'ї є _____ ритуали перед сном – почитати, поговорити, заснути з улюбленою іграшкою.

(За матеріалами сайту «Нова українська школа»)

Довідка: активний, повний, помірний, синій, певний, невисокий, жовтий.

Дізнайся, які прикметники дібрали твої однокласники й однокласниці.

Дискутуймо

3.

Обговоріть з однокласниками й однокласницями, чи можна довіряти сонникам (сонник – книга, у якій тлумачаться сни). Що використовують у сонниках: факти чи судження? Прочитай декілька тлумачень із сонника, щоб підтвердити свою думку.

Павук, побачений у сні, попереджає вас уважно ставитися до роботи, бути активними, і тоді успіх обов'язково відвідає вас.

Якщо вам наснився павук, який тче свою павутину, – це віщує вам спокій і щастя в домі.

Пишімо

4.

Пригадай сон, який здивував тебе своїми неочікуваними подіями. Стисло перекажи сюжет цього сну.

Обговори з однокласниками й однокласницями їхні сни.

Дискутуймо

5.

Обговори з однокласниками й однокласницями, у яких ситуаціях спілкування доречно використати наведені фразеологізми. Поєднай стрілкою фразеологізм і його тлумачення.

Сонне царство.	Хтось дуже пишається своєю славою, досягнутими успіхами.
Сон рябої кобили.	Хтось уважний, дбайливий, спостережливий і т. ін.
Спить і бачить.	Щось дуже дивне, незвичайне, таке, чого не можна й уявити.
Сон у руку.	Хто-небудь постійно про щось думає, мріє.
Око не спить.	Тиша, спокій, безмовність, коли всі сплять.
Лаври не дають спати.	Те, що наснилося, збудеться.
І вві сні не наснитися.	Нісенітниця, безглуздя, дурниця.

Досліджуймо

6.

З'ясуй, яке слово називають головним, а яке залежним у словосполученні.

Для цього проведи дослідження.

1. Запиши в таблиці всі форми слова царство.

Відмінок	Однина	Множина
Н.		
Р.		
Д.		
Зн.		
О.		
М.		
К.		

2. Запиши в таблиці всі форми слова сонний. Пам'ятай, що форма чоловічого роду в однині – це початкова форма прикметника, у якій він записаний у словниках.

Відмінок	Однина			Множина
	Ч. р	Ж. р.	С. р	
Н.				
Р.				
Д.				
Зн.				
О.				
М.				
К.				

3. Утвори всі можливі сполучення форм слова царство з відповідними формами слова сонний, розфарбувавши їх однаковим кольором.

4. Яке з двох слів використало всі свої форми в словосполученні, а яке – не всі?

Слово в словосполученні, яке може використати всі свої форми, називається **ГОЛОВНИМ СЛОВОМ**, а слово, форма кого залежить від головного слова, – **залежним**.

Поясни, як визначити головне та залежне слова в словосполученні **повна темрява, сон у руку**. Які форми залежних слів не використані в кожному зі словосполучень?

Пишімо

7.

Напиши невелике повідомлення науково-популярного змісту про **сон** для дитячого пізнавального журналу.

Про сон

Як перевірити орфограми, які трапилися в тексті? Де можна взяти інформацію, яка цікавить? Як перевірити її на достовірність?

8.

Прочитай уривок із твору Валерія Шевчука «Золотий стіл» і дізнайся, чому одному з персонажів наснився стіл, повний ласощів.

1.

Якось так сталося, що один тато залишився зі своєю донею сам: мама їхня потрапила в лікарню. Вечорами вони разом сумували за мамою, а коли сумуєш, то звісно, що потрібно: розважитися. Пізніше, коли дівчинка втомлювалася, вони обоє з татом помічали, що вікна їхні напрочуд чорні, що в хаті повітря стає густе і від нього починають важчати повіки. І щось солодке-солодке входить у груди, аж хочеться звестися навшпиньки, витягти вгору руки і, позіхаючи, рости й рости, скільки можна за один вечір.

— Розкажи мені казку, — попросила сонно дівчинка після того, як кілька разів вона отак потяглася, — бо щось той дядько Сон бариться.

Тато присунув стільця до ліжка.

— Розкажу тобі про стола, повного ласощів, — сказав він.

2.

— Жив-був на світі хлопчик. Звали його... хто його й знає, як його звали.

— Хай його звать, як і тебе, — сказала дівчинка.

— Добре, хай його так і звать. Так от, був це такий собі звичайний хлопчик. Але не по-звичайному любив він поласувати...

То був інший час, як тепер. Тоді про ласощі діти тільки й мріяли. Якось він ліг спати й подумав:

"От якби мені приснився Золотий Стіл. На ньому повно ласощів, і то таких, про які тільки в книжках пишуть".

Лежить він, і йому здається, що крізь темне вікно безшумно вплив до нього темно-синій, майже невидимий птах. Хтозна і як, але опинився він на спині в того птаха і полетів. А потім десь і птах подівся, а він уже й сам стрибає з гори на гору. Стане на верхівці, а тоді як стрибне! За мить уже й на іншій горі опиняється. Отак він і йшов, отой хлопчик. Розженеться, розженеться і ф-ю-ю-їть! — полетів! А тоді знову: ф-ю-ю-їть! І знову — на іншій горі. Літав отак кілометровими кроками, а з неба дивився на нього Місяць. Коло нього сиділа Зіронька і дивилася й собі.

— Гей, Місяцю, — гукнув їм хлопець, — і ти, Зіронько, скажіть мені, чи туди я йду?

— Туди, — всміхнулася Зіронька, — тільки не поспішай так, бо перескочиш через поле.

— Поле? — перепитав хлопчик, — Яке ж це поле?

— Поле із Золотим Столом.

І тільки вона це сказала, як він і справді побачив Поле. Воно світилося під місячним промінням, наче срібне. Дивне сяйво огортало його, а якраз посередині стояв Золотий Стіл. Коло нього спинилася прегарна дівчинка в білому платтячку. Вона теж була срібна і світилася.

"Оце так диво, — подумав хлопчик, — оце так красуня!"

— Хто ти, красуне? — спитав він, — Я тебе ніколи не зустрічав...

— Ну як же? — засміялася дівчинка, — Ану зирни на небо!

Хлопчик зирнув на небо — і справді: світився Місяць, всміхався Місяць, а коло нього, гей, ви, певне, здогадалися, коло нього таки не було Зірочки.

— Це ти спустилася до мене? — захоплено спитав хлопчик, — Це ти принесла той Стіл?

Дівчинка засміялася знову. Вона сміялася так, начебто дзвонили золоті дзвінки.

— Я завжди приходжу до вас, дітей, котрі люблять ласощі й не мають їх, — сказала вона, — От я й прийшла до тебе. Іди сюди. Тільки не дуже підстрибуй, а то перелетиш Поле і ніколи не покуштуєш моїх ласощів.

Але хлопчик хотів покуштувати тих ласощів. Він закусив губу, стис кулачки і, ледве-ледве перебираючи ногами, навшпиньки рушив до Зірочки. Він ішов, і Поле світилося. Ішов — і дівчинка всміхалася. І хлопчик був щасливий від того світла і від тієї усмішки. Перед ним лежало чисте, залите сяйвом Поле, а на ньому повний дивовижних ласощів Золотий Стіл.

(Далі буде.)

Дискутуймо

9.

Як ти розумієш слова дівчинки «Дядько Сон бариться»?

Які фантастичні події та перетворення відбуваються в сні хлопчика?

Чи є відмінності між сном і казкою?

Який жанр цього твору: казка чи оповідання?

Досліджуймо

10.

А. З'ясуй, яке слово є головним, а яке залежним у словосполученнях.

Золотий стіл, закусив губу, навшпиньки рушив.

Чи вдалося тобі визначити головне та залежне слово в останньому словосполученні? Що означає прислівник як частина мови? Яке слово – дієслово чи прислівник – може бути головним в словосполученні?

Б. Доберіть до кожного з виділених слів якомога більше синонімів за зразком.

Творімо

11.

Персонаж твору Валерія Шевчука «Золотий стіл» був таким собі звичайним хлопчиком. Уяви, що він любив по-незвичайному _____ (малювати, танцювати, співати тощо). Вибери, що саме по-незвичайному любив робити хлопчик, і придумай сон хлопчика, схожий за змістом до твору Валерія Шевчука.

Придумай ілюстрації та презентуй свою ідею однокласникам та однокласницям. Поміркуй, чи можна керувати снами.

Пишімо

12.

Устав пропущені літери. У дужках запиши цифрою спосіб перевірки: 1 – перевірка за словником; 2 – перевірка за правилом; 3 – перевірка за сильною позицією звука.

Перевір, чи правильно позначено орфограми.

Зразок: приїшла до тебе (2).

В_чорами (___) сумували, зв_чайний (___) хлопч_к (___), пр_снівся(____)
 Золотий Стіл, стр_бає (___) з гори на гору, пр_гарна (___) дівч_нка (___)
 пр_ходжу (___) до вас, д_вовижних (___) ласощів.

Обговори з однокласником або однокласницею правильність виконання завдання.

13.

Прочитай уривок твору Валерія Шевчука «Золотий стіл», щоб дізнатися, який сон захотіла побачити дівчинка і хто підслухав її розмову з батьком.

3.

Дівчинка слухала казку дуже уважно. Вона аж рота розтулила.

— Тату, а цеє...— мовила вона, — Ну, я хочу сказати, ти попробував тих ласощів?

Тоді тато розсміявся. Дочка не зовсім зрозуміла, чому він сміється, але їй і не треба було, адже казку розповідалося перед сном, а повітря в хаті вже було таке густе, що й дихати хотілося рівніше й повільніше. А окрім того розчинилися двері і в них ніхто не ввійшов. Але вона знала вже, хто ввійшов: то мав обов'язково бути дядько Сон. А коли так, то й вона могла спокійненько заплющити очі і, як той хлопчик, що потім став її татом, рушити на Поле. І вона заплющилась, і позіхнула, і дозволила дядькові Сну підтикнути під неї ковдру, а тоді взяла й рушила. Але вона не летіла. Йшла і смоктала пальця. Бо дуже й дуже думала. Ото дивне Поле! Ото дивна дівчинка! Хіба так буває? В казках, може, й буває а насправді як? Та й які такі небачені ласощі могли бути на тому Золотому Столі? Торт? Пфе, що таке торт? Вона, де речі, вчора їла торта — його може й тато чи мама купити. Або цукерки, пфе, для чого йти так далеко за якимись цукерками? В магазині їх скільки хочеш. От би, гм... от би... зустрітися там з Вовком. Бр-р-р, як страшно і як хочеться зустрітися з Вовком.

Вона йшла, було вже поночі, і Зірка сиділа коло місяця А десь у темряві тихо йшов Вовк, і в нього були не зуби, а шоколадки. І дівчинка дуже захотіла з ним зустрітися...

4

Але ми забігли трохи наперед. Бо ніхто не знає, що оту казку про Золотий Стіл Вовк підслухав, сидячи під вікном у дівчинки. Був він тоді голодний, той чудний шоколадним Вовк, і блукав по вулицях разом із дядьком Сном. Дядько мав багато роботи: скільки воно є тих дітей, і кожному заснути треба. Вовк був йому в той день Компаньйоном, бо йому теж було цікаво поблукати по сонних міських вулицях. От вони й спинилися з дядьком Сном, щоб послухати казку. Дядько Сон залишив його сторожити, коли буде кінець, а сам махнув до сусідських дітей. Він у той вечір так швидко затуляв дітям очі, що їхні мами аж почудувалися: ніколи так хутко їхні діти не засинали. А була тому причина проста: поспішав дядько Сон до нашої дівчини. Адже та дівчинка цілий вечір сумувала разом із татом, і тому їй треба було віддати уваги більше.

Вовк же слухав, слухав казку й заслухався. Та оповідь схвилювала його, і він аж угору зирнув: світить Місяць, а коло нього — гарна ошатна Зірочка.

— Слухай, Зірочко, — спитав він, — а те Поле й справді є?

Але Зірочка не відповідала, і Вовк вирішив: відшукає те Поле сам, адже все одно треба йому цілу ніч блукати.

Однак для Вовка ласощі зовсім не те, що для дітей, хай би й був той Вовк шоколадний. От йому й уявилося, що на столі тому — зайці і вівці, і там нетерпляче чекають його, щоб він їх... з'їв.

Дискутуймо

14.

Чого побажала дівчинка у своєму сні?

Про які риси характеру свідчить бажання дівчинки зустріти в сні вовка?

Чому вовк був шоколадним?

Шоколадний вовк дійсно підслуховував під вікном, чи ця подія була вже в сні дівчинки?

Про які ласощі мріяв Вовк?

Чому автор поділив текст на розділи, але не дав тим розділам назв?

Творімо

15.

Домовтеся в групі з однокласниками й однокласницями, якою буде зустріч дівчинка й шоколадного Вовка в сні дівчинки. Напишіть сценарій. Але спочатку домовтеся: буде це сценарій комедії чи драми.

Чи будуть у вашому сценарії діяти інші персонажі: дядько Сон, Місяць, Зірочка?

Розіграйте зустріч дівчинки з шоколадним Вовком за вашим сценарієм. Обговоріть із глядачами емоції, поведінку й особливості мовлення (швидко, повільно, голосно, тихо тощо) дівчинки та шоколадного Вовка під час зустрічі.

- ❖ Дізнайся, чи є в шкільній бібліотеці оповідання Валерія Шевчука «Золотий стіл», і за бажанням прочитай його, щоб дізнатися, чи відбувалася зустріч дівчинки з шоколадним Вовком.

Пригадаймо

1. Чим відрізняється факт від судження?
2. Як виявити головне й залежне слово в словосполученні?
3. Які відмінності мають сон і казка?
4. Чи може людина керувати снами?
5. Чи можуть розділи тексту не мати назв?

Виготовлення цього тижневого кейсу стало можливим завдяки фінансовій підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), що була надана через проект «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Ця програма зміцнює українські медіа та розширює доступ до якісної інформації. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю громадської організації «Академія української преси» та не обов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.